

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. حضرت امام علی علیه السلام: خیرُ الکلامِ ما لا یُملُّ و لا یَقِلُّ. [غرر الحکم: 4969]
بهترین سخن آن است که نه ملال آور باشد و نه کم گذارد.
2. حضرت امام علی علیه السلام: أَحْسَنُ الکلامِ ما زانَهُ حُسْنُ النُّظامِ و فَهَمَهُ الخَاصُّ و العَامُّ. [غرر الحکم: 3304]
بهترین گفتار آن است که به حسن ترتیب و نظم آراسته باشد و عالم و عامی آن را بفهمند.
3. حضرت امام علی علیه السلام: إِيَّاكَ وَ ما يَسْتَهْجَنُ مِنَ الکلامِ فَإِنَّهُ يَحْبِسُ عَلَیْكَ اللِّئَامَ وَ يُنْفِزُ عَنكَ الْکِرَامَ. [تصنيف غررالحکم و دررالکلم ح4174 ص214]
از به زبان آوردن سخنان زشت بر حذر باش. زیرا فرومایگان را گرد تو جمع می‌کند و گرانمایگان را از تو فراری می‌دهد.
4. حضرت امام صادق علیه السلام: إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سَبْعَةَ حُقُوقٍ فَأَوْجِبْهَا أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ حَقًّا وَ إِنْ كَانَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى وَدَيْهِ فَلَا يَمِيلُ لَهُمْ عَنِ الْحَقِّ. [مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج 9، ص 45]
مؤمن را بر مؤمن، هفت حق است. واجب ترین آنها این است که آدمی تنها حق را بگوید، هر چند بر ضد خود یا پدر و مادرش باشد و به خاطر آنها از حق منحرف نشود.
5. حضرت امام علی علیه السلام: التَّنَاءُ بِأَكْثَرٍ مِنَ الإِسْتِحْقَاقِ مَلَقٌ وَ التَّقْصِيرُ عَنِ الإِسْتِحْقَاقِ عِيٌّ أَوْ حَسَدٌ. [نهج البلاغه(صبحی صالح) ص 535، حکمت 347]
تعریف بیش از استحقاق، چاپلوسی و کمتر از استحقاق، از ناتوانی در سخن و یا حسد است.
6. حضرت امام باقر علیه السلام: فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا قَالَ قُولُوا لِلنَّاسِ أَحْسَنَ مَا تُحِبُّونَ أَنْ يُقَالَ لَكُمْ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يُبْغِضُ اللَّعَانَ السَّبَّابَ الطَّعَانَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الْفَاجِسَ الْمُتَفَحِّشَ السَّائِلَ الْمُلْحِفَ وَ يُحِبُّ الْحَيَّ الْخَلِيمَ الْعَفِيفَ الْمُتَعَفِّفَ. [امالی شیخ صدوق، ص 254]
درباره این گفته خداوند که «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمودند: بهترین سخنی که دوست دارید مردم برای شما بگویند، به آنها بگویند، چرا که خداوند، لعنت کننده، دشنام دهند، زخم زبان زن بر مؤمنان، زشت گفتار، بدزبان و گدای سمج را دشمن می‌دارد و با حیا و بردبار و عفیف پارسا را دوست دارد.
7. حضرت امام صادق علیه السلام: الْكَلَامُ ثَلَاثَةٌ صِدْقٌ وَ كَذِبٌ وَ إِصْلَاحٌ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ قِيلَ لَهُ جُعِلْتُ فِداكَ مَا الإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ قَالَ تَسْمَعُ مِنَ الرَّجُلِ كَلَامًا يَبْلُغُهُ فَتَخْبُثُ نَفْسُهُ فَتَلْقَاهُ فَتَقُولُ سَمِعْتُ مِنْ فُلَانٍ قَالَ فَبِكَ مِنَ الْخَيْرِ كَذَا وَ كَذَا خِلافَ مَا سَمِعْتَ مِنْهُ. [کافی(چاپ الاسلامیه) ج 2، ص 341، ح 16]

سخن سه گونه است: راست و دروغ و اصلاح میان مردم به آن حضرت عرض شد: قربانت اصلاح میان مردم چیست؟ فرمودندند: از کسی سخنی درباره دیگری می شنوی که اگر سخن به گوش او برسد، ناراحت می شود. پس تو آن دیگری را می بینی و برخلاف آنچه شنیده ای، به او می گویی: از فلانی شنیدم که در خوبی تو چنین و چنان می گفت.

8. لقمان حکیم: يَا بُنَيَّ، ذَرَجْتُ الْجِجَارَةَ وَقَطَعْتُ الصُّخُورَ فَلَمْ أَجِدْ شَيْئًا أَثْقَلَ مِنْ كَلِمَةِ السَّوِّءِ، تَرَسَّخُ فِي الْقَلْبِ كَمَا يَرَسَّخُ الْحَدِيدُ فِي الْمَاءِ. [ربيع الأبرار: ج 2 ص 173]
ربيع الأبرار: لقمان گفت: «ای پسر! سنگ را غلتاندم و صخره ها را پیمودم ؛ ولی چیزی سنگین تر از سخن بد نیافتم. در دل فرو می رود، همان گونه که آهن در آب فرو می رود».

9. حضرت امام علی علیه السلام: الْمُجِيبُ الْمُسَكِّتُ عِنْدَ بَدِيهَةِ السُّؤَالِ. [بحار الأنوار: 71/290/60]
امام علی علیه السلام در پاسخ به این پرسش که: شیوا سخن ترین مردم کیست؟ - فرمودند: کسی که به سؤال ناگهانی پاسخ دندان شکن دهد.

10. حضرت امام علی علیه السلام: كَثْرَةُ الْكَلَامِ تَبْسُطُ حَوَاشِيهِ وَ تَنْقُصُ مَعَانِيهِ، فَلَا يُرَى لَهُ أَمَدٌ وَ لَا يَنْتَفِعُ بِهِ أَحَدٌ. [غرر الحكم : 7130]
پرگویی، حاشیه های سخن را می گستراند و معانیش را کم می کند. در نتیجه، پایان و کرانه ای برای سخن دیده نمی شود و کسی از آن سود نمی برد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

11. حضرت مسیح علیه السلام: خُذُوا الْحَقَّ مِنْ أَهْلِ الْبَاطِلِ وَ لَا تَأْخُذُوا الْبَاطِلَ مِنْ أَهْلِ الْحَقِّ كُوتُوا نَقَادَ الْكَلَامِ. [محاسن ص 230، ح 169]
حق را از اهل باطل فراگیرید و باطل را از اهل حق فرا نگیرید. سخن سنج باشید.

12. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: من كان يؤمن بالله و اليوم الآخر، فليقل خيرا، أو يسكت. [كافي (چاپ الاسلاميه) مقدمه ص 6]
هرکس به خدا و روز قیامت ایمان دارد، باید سخن خیر بگوید یا سکوت نماید.

13. حضرت امام صادق علیه السلام: لَا تَكَلِّمْ بِمَا لَا يَعْنِيكَ وَ دَعْ كَثِيرًا مِنَ الْكَلَامِ فِي مَا يَعْنِيكَ حَتَّى تَجِدَ لَهُ مَوْضِعًا ؛ فَرَبُّ مُتَكَلِّمٍ تَكَلَّمَ بِالْحَقِّ بِمَا يَعْنِيهِ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ فَتَعَبَ. [تحف العقول : 379]
بدانچه سودت نبخشد، سخن مگو و بسیاری از کلام مفید را وا گذار، مگر آن که فرصت را برای آن مناسب بیابی، که ای بسا گوینده ای که مفید و به حق، سخن می گوید، اما چون به جایش نیست، به زحمت می افتد.

14. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: إِيَّاكَ أَنْ تَضْحَكَ مِنْ غَيْرِ عَجَبٍ أَوْ تَمْشِي وَ تَتَكَلَّمُ فِي غَيْرِ أَدَبٍ. [اعلام الدين في صفات المؤمنين ص 273]
از خندیدن بی تعجب [و بی جا] یا راه رفتن و سخن گفتن بی ادبانه بپرهیز.

15. حضرت امام علی علیه السلام: الْعَاقِلُ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اتَّبَعَهَا حِكْمَةٌ وَ مَثَلًا وَ الْأَحْمَقُ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اتَّبَعَهَا جِلْفًا؛

عاقل، هر گاه سخن بگوید، آن را با سخنی حکیمانه و ضرب المثل همراه سازد و نادان هرگاه سخن بگوید، آن را با سوگند همراه کند. [شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج 20، ص 289، ح 306]

16. حضرت امام علی علیه السلام: أَجْمَلُوا فِي الْخِطَابِ تَسْمَعُوا جَمِيلَ الْجَوَابِ. [غرر الحکم: 2568]
زیبا سخن بگویید تا پاسخ زیبا بشنوید.

17. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: إِنَّ لِسَانَ الْمُؤْمِنِ وَرَاءَ قَلْبِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِشَيْءٍ يُدَبِّرُهُ بِقَلْبِهِ ثُمَّ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ إِنَّ لِسَانَ الْمُنَافِقِ أَمَامَ قَلْبِهِ فَإِذَا هَمَّ بِالشَّيْءِ أَمْضَاهُ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يَتَدَبَّرْهُ بِقَلْبِهِ. [تنبيه الخواطر ج 1، ص 106]

زبان مؤمن در پس دل اوست، هرگاه بخواهد سخن بگوید درباره آن می اندیشد و سپس آن را می گوید اما زبان منافق جلوی دل اوست هرگاه قصد سخن کند آن را به زبان می آورد و درباره آن نمی اندیشد.

18. حضرت امام سجاد علیه السلام: الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيَسْلَمَ وَ يَنْطِقُ لِيَعْنَمَ. [الكافی (چاپ الاسلامیه) ج 2، ص 231]

مؤمن سکوت می کند تا سالم ماند و سخن می گوید تا سود برد.

19. حضرت امام علی علیه السلام: لَا تَقُلْ مَا لَا تُحِبُّ أَنْ يُقَالَ لَكَ؛ [تحف العقول ص 74]
آنچه دوست نداری درباره ات گفته شود، درباره دیگران مگوی.

20. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَ خَيْرَ الْهُدْيِ هُدْيُ مُحَمَّدٍ، وَ شَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا. [امالی (شیخ طوسی) ص 337]

بهترین سخن، کتاب خدا و بهترین روش، روش پیامبر صلی الله علیه و آله و بدترین امور بدعت هاست (پدیده های مخالف دین).

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

21. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: خَيْرُ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلْخَيْرِ وَ شَرُّ الْقُلُوبِ أَوْعَاها لِلشَّرِّ، فَأَعْلَى الْقَلْبِ الَّذِي يَبْعِي الْخَيْرَ مَمْلُوءٌ مِنَ الْخَيْرِ إِنْ نَطَقَ نَطَقَ مَا جُورًا وَ إِنْ أَنْصَتَ أَنْصَتَ مَا جُورًا؛ [جعفریات (اشعنیات) ص

[168]

بهترین قلبها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای خوبی دارد و بدترین قلبها، قلبی است که ظرفیت بیشتری برای بدی دارد، پس عالیترین قلب، قلبی است که خوبی را در خود دارد و لبریز از خوبی است. اگر سخن بگویند، سخنش در خور پاداش است و اگر سکوت کند، سکوتش درخور پاداش است.

22. حضرت امام حسین علیه السلام: لَا تَقُولَنَّ فِي أَخِيكَ الْمُؤْمِنِ إِذَا تَوَارَى عَنكَ إِلَّا مَا تُحِبُّ أَنْ يَقُولَ فِيكَ إِذَا تَوَارَيْتَ عَنْهُ. [بحار الأنوار (چاپ بیروت) ج 75، ص 127]
وقتی که برادر دینی‌ات از تو جدا شد، سخنی پشت سر او نگو، مگر این که دوست داری او در پشت سر تو آن را بگوید.

23. حضرت امام علی علیه السلام: إِذَا حَسَنَ الْخُلُقُ لَطَفَ النَّطْقُ؛ [تصنيف غررالحكم و دررالکلم ص 255، ح 5385]
با اخلاق نیکو، گفتار نرم می‌شود.

24. حضرت امام علی علیه السلام: شِدَّةُ الْعَصَبِ تُغَيِّرُ الْمَنْطِقَ وَ تَقَطِّعُ مَادَّةَ الْحُجَّةِ وَ تُفَرِّقُ الْفَهْمَ. [بحار الأنوار : 71/428/78]
شدت خشم، نحوه سخن گفتن را تغییر می‌دهد و ریشه برهان و دلیل را قطع می‌کند و فهم را از هم می‌گسلد.

25. حضرت امام علی علیه السلام: رَبِّ كَلَامٍ أَنْفَعُ مِنْ سِهَامٍ. [غرر الحكم : 5322]
بسا سخنی که از تیر کارگتر است.

26. حضرت امام محمد باقر علیه السلام: خُذُوا الْكَلِمَةَ الطَّيِّبَةَ مِمَّنْ قَالَهَا وَ إِن لَّمْ يَعْمَلْ بِهَا؛ [تحف العقول ص 291 - بحارالانوار (چاپ بیروت) ج 75، ص 170]
سخن نیک را از هر کسی، هر چند به آن عمل نکند، فرا گیرید.

27. حضرت امام موسی کاظم علیه السلام: قَلُّهُ الْمَنْطِقِ حُكْمٌ عَظِيمٌ، فَعَلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ فَإِنَّهُ دَعَا حَسَنَهُ وَ قَلُّهُ وَزِرٌ وَ خَفَّةٌ مِنَ الذُّنُوبِ؛ [تحف العقول ص 394]
کم‌گویی، حکمت بزرگی است، بر شما باد به خموشی که آسایش نیکو و سبکباری و سبب تخفیف گناه است.

28. حضرت امام صادق علیه السلام: أَصْدَقُ الْقَوْلِ وَ أْبْلَغُ الْمَوْعِظَةِ وَ أَحْسَنُ الْقَصَصِ كِتَابُ اللَّهِ. [من لا يحضره الفقيه ج 4، ص 402، ح 5868]
راست‌ترین سخن و رساترین پند و بهترین داستان، کتاب خداست.

29. حضرت امام علی علیه السلام: الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ قَلِيلُهُ يَنْفَعُ وَ كَثِيرُهُ قَاتِلٌ. [تصنيف غررالحکم و دررالکلم ص 211، ح 4081]
سخن چون دواست، اندکش سودمند و زیادش کشنده است.

30. حضرت امام علی علیه السلام: إِذَا تَكَلَّمْتَ بِالْكَلِمَةِ مَلَكَتْكَ وَإِذَا أَمَسَكْتَهَا مَلَكَتَهَا. [غرر الحکم: 4084]
امام علی علیه السلام: هر گاه سخنی گفتی، آن سخن مالک توست و هر گاه آن را، نگه داشتی در اختیار توست.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

31. حضرت امام هادی علیه السلام: الْجَاهِلُ أُسِيرٌ لِسَانِهِ. [الدرة الباهرة: 41]
نادان، اسیر زبان خویش است.

32. حضرت امام علی علیه السلام: فِي الصَّمْتِ السَّلَامَةُ مِنَ النَّدَامَةِ وَ تَلْفِيكَ مَا فَرَطَ مِنْ صَمْتِكَ أَيْسَرُ مِنْ إِدْرَاكِ فَائِدَةٍ مَا فَاتَ مِنْ مَنْطِقِكَ وَ حِفْظُ مَا فِي الْوِعَاءِ بِشَدِّ الْوِكَاءِ. [بحار الأنوار: 77/215/1]
خاموشی، مایه مصون ماندن از پشیمانی است و تلافی آنچه بر اثر خاموشی ات از دست رفته، آسانتر از جبران فایده ای است که بر اثر سخن گفتنت از کف رفته باشد و نگه داشتن آنچه در ظرف است با بستن بند آن است.

33. حضرت امام علی علیه السلام: الْكَلَامُ بَيْنَ خَلَّتِي سَوْءٍ، هُمَا: الْإِكْتَاؤُ وَ الْإِقْلَالُ، فَالْإِكْتَاؤُ هَذَرٌ وَ الْإِقْلَالُ عَيٌّْ وَ حَصْرٌ. [غرر الحکم: 1854]
سخن، میان دو خصلت زشت قرار گرفته است: پرگویی و کم گویی؛ زیرا پرگویی به یاوه گویی می انجامد و کم گویی، نشانگر درماندگی و عجز در سخن گفتن

34. حضرت امام علی علیه السلام: إِنَّ كَلَامَ الْحَكِيمِ إِذَا كَانَ صَوَابًا كَانَ دَوَاءً وَ إِذَا كَانَ خَطَاءً كَانَ دَاءً. [غرر الحکم: 3513]
سخن حکیم اگر درست باشد، داروست و اگر نادرست باشد، درد است.

35. حضرت امام صادق علیه السلام: كَلَامٌ فِي حَقِّ خَيْرٍ مِنْ سُكُوتٍ عَلَى بَاطِلٍ؛ [من لا يحضره الفقيه، ج 4، ص 396]
سخن گفتن درباره حق، از سکوتی بر باطل بهتر است.

36. حضرت امام علی علیه السلام: مَغْرِسُ الْكَلَامِ الْقَلْبُ وَ مُسْتَوْدَعُهُ الْفِكْرُ وَ مُقَوِّبُهُ [و مَقْوِّمُهُ] الْعَقْلُ وَ مُبْدِيهِ اللِّسَانُ وَ جِسْمُهُ الْحُرُوفُ وَ رُوحُهُ الْمَعْنَى وَ جَلِيَّتُهُ الْإِعْرَابُ وَ نِظَامُهُ الصَّوَابُ. [غرر الحکم : 9830]
امام علی علیه السلام : کشتگاه سخن، دل است و انبار آن، اندیشه و تقویت کننده آن، خرد و آشکار کننده آن، زبان و جسم آن، حروف (کلمات) و جاننش، معنا و زیورش، درست بیان کردن و نظامش، درستی.

37. حضرت امام علی علیه السلام: أَبْلَغُ الْبَلَاغَةِ مَا سَهَّلَ فِي الصَّوَابِ مَجَازُهُ وَ حَسَنَ إِيجَازُهُ. [غرر الحکم: 3307]

بلیغ ترین سخن آن است که مقصود را براحتی برساند و ایجاز نیکو داشته باشد.

38. حضرت محمد صلی الله علیه و آله: إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَصْدِيقًا لِلنَّاسِ أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا وَ إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ تَكْذِيبًا أَكْذَبُهُمْ حَدِيثًا؛ [نهج الفصاحه، ح 591]

هر کس راستگوتر است سخن مردم را بیشتر باور می کند و هر کس دروغگوتر است مردم را بیشتر دروغگو می داند.

39. حضرت امام صادق علیه السلام: إِسْمَاعُ الْأَصْمَمِ مِنْ غَيْرِ تَصَجُّرٍ صَدَقَهُ هَنِيئَةٌ. [بحار الأنوار: 74/388/1]

فهماندن سخن به ناشنوا، بی آن که از این کار اظهار ناراحتی کنی، صدقه ای گواراست.

40. حضرت امام حسن عسکری علیه السلام: فی تفسیر قوله تعالی «وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» قَالَ: قُولُوا لِلنَّاسِ كُلِّهِمْ حُسْنًا مُؤْمِنِهِمْ وَ مُخَالِفِهِمْ، أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ فَيَبْسُطُ لَهُمْ وَجْهَهُ وَ أَمَّا الْمُخَالِفُونَ فَيَكَلِّمُهُمْ بِالْمُدَارَاةِ لِاجْتِدَابِهِمْ إِلَى الْإِيمَانِ. فَإِنْ اسْتَتَرَ مِنْ ذَلِكَ بِكَفْشُرِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ وَ عَنْ إِخْوَانِهِ الْمُؤْمِنِينَ؛ [مستدرک الوسائل، ج 12، ص 261]

در تفسیر آیه «با مردم به زبان خوش سخن بگویند» فرمودند: یعنی با همه مردم، چه مؤمن و چه مخالف، به زبان خوش سخن بگویند. مؤمن، به هم مذهبان، رویخوش نشان می دهد و با مخالفان، با مدارا سخن می گوید تا به ایمان، جذب شوند و حتی اگر نشدند، با این رفتار، از بدی های آنان در حقیقت خود و برادران مؤمنش، پیشگیری کرده است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

نشر ۴۰ حدیث موجب خوشنودی خدای متعال، رسول او و اهل بیت ایشان است. حضرت امام صادق علیه السلام در حدیثی می فرماید: «الرَّأْيَةُ لِحَدِيثِنَا يَشُدُّ بِهِ قُلُوبَ شَيْعَتِنَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ» کسی که احادیث ما را روایت کند و دل های شیعیانمان را استوار سازد از هزار عابد بهتر است. [اصول کافی ج ۱، ص ۴۰]